

ВІДГУК

офіційного опонента Кендзьора Петра Івановича, кандидата педагогічних наук, на дисертацію Кирпи Анни Володимирівни

“Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу”, подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Процеси глобалізації спричиняють посилення тенденцій інтеграції світового освітнього простору, який стає дедалі відкритішим для міжкультурних контактів та співпраці. Культурне і національне розмаїття українського суспільства сприяє визнанню права всіх громадян зберігати, розвивати і збагачувати свою культурну спадщину, сприяє вихованню в них взаєморозуміння, поваги і толерантності, здатності до міжкультурного діалогу. Таким чином полікультурне виховання в Україні в сучасних умовах наповнюється особливим смислом, виконуючи важливу роль у процесі консолідації та інтеграції суспільства, маючи на меті створення сприятливих умов для розвитку особистості у полікультурному середовищі.

Сучасні політичні тенденції та педагогічна практика свідчать про необхідність ствердження європейських цінностей, переосмислення ролі виховного процесу саме у в багатокультурному середовищі. Процес формування здатності молоді здійснювати конструктивний діалог та соціальну взаємодію потребує пошуку нових форм та методів організації педагогічної роботи. Відповідно суспільна значущість і вимоги педагогічної практики зумовлюють подальший науковий та практичний розвиток проблематики міжкультурної взаємодії у європейському просторі.

З огляду на це актуальність теми дослідження Кирпи Анни Володимирівни «Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу» не викликає сумнівів. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми лабораторії громадянського та морального виховання Інституту проблем

виховання НАПН України “Формування соціальної ініціативності підлітків у дитячому об’єднанні” (номер державної реєстрації 0113U002085).

У дисертації чітко визначено мету, завдання, об’єкт, предмет дослідження. Варто зазначити, що послідовна та науково обґрунтована логіка викладу основних теоретичних положень дисертаційного дослідження дала змогу автору розв’язати сформульовані наукові завдання.

Як свідчить аналіз рецензованої дисертації, Анна Кирпа ґрунтівно з’ясувала стан розроблення наукової проблеми полікультурного виховання у психолого-педагогічній науці. На основі широкого спектру наукових праць охарактеризовано поняттєвий апарат дослідження, а також обґрунтувано сутність його ключових понять: “полікультурність”, “полікультурне виховання”.

Автором визначено зміст поняття «полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу» як процес соціокультурної ідентифікації особистості у полікультурному соціумі, який створено в ЗНЗ з метою пізнання старшокласниками культурного розмаїття України і світу, виховання толерантного ставлення до культурних відмінностей, набуття здатності ефективної співпраці з представниками різних культурних груп, формування вміння генерувати творчі рішення у нестандартних ситуаціях міжкультурної взаємодії (подолання конфліктів, робота в обмежений період часу або у новому колективі тощо).

Слід відзначити належний науковий рівень обґрунтування Кирпою А.В. методологічної основи дослідження, його концептуальних підходів, а саме: особистісно орієнтованого, культурологічного, компетентнісного, системного.

У ході дослідження було встановлено, що значного сприяння у полікультурному вихованні надають дитячі громадські об’єднання, провідне місце серед таких об’єднань належить Євроклубу. Автором проаналізовано генезу організації полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу як дитячого громадського об’єднання та виокремлено етапи:

зародження та становлення інтернаціонального виховання у клубах інтернаціональної дружби; розвиток та розширення мережі клубів інтернаціональної дружби; залучення дітей до міжнародної діяльності в умовах діяльності дитячих громадських об'єднань; відродження подібних до клубів інтернаціональної дружби дитячих громадських об'єднань – шкільних європейських клубів або Євроклубів.

Дослідницею з'ясовано, що результатом виховного впливу у Євроклубі є сформованість полікультурної вихованості учнів. Кирпою А.В. у структурі полікультурної вихованості старшокласника виділено когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісно-поведінковий компоненти, відповідно до яких визначено критерії полікультурної вихованості старшокласників – пізнавальний, мотиваційно-цільовий, креативно-діяльнісний, комунікативний. Зміст критеріїв і показників дали можливість авторові охарактеризувати рівні полікультурної вихованості учнів – низький, середній, високий.

Проведений теоретичний і практичний аналіз дав можливість А. Кирпі сформулювати педагогічні умови полікультурного виховання старшокласників, а саме: участь старшокласників в узгоджених за формою, методами та змістом видах діяльності проєвропейської та української тематики; створення “ситуації успіху” та комфортного психологічного клімату в колективі для спілкування і розвитку потенціалу старшокласників; забезпечення ефективної співпраці та згуртованості суб’єктів Євроклубу ЗНЗ, заснованих на толерантності, взаєморозумінні та взаємоповазі; орієнтація старшокласників на самостійну діяльність та саморозвиток у роботі Євроклубу.

У дисертації теоретично обґрунтовано модель полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу, що відображає взаємодію мети, завдань, методологічних підходів, компонентів, методів, педагогічних умов, критеріїв, показників та результату сформованості полікультурної вихованості старшокласників.

Змістово-процесуальна складова виховної діяльності Євроклубу представлена метою, виховною програмою факультативних занять “Я – євролідер” та планом роботи Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу, активними формами та інтерактивними методами виховної роботи (дидактична гра, участь у проектах програми eTwinning, дебати, дискусії, веб-квест, мультимедійні презентації, креативний фрірайтинг, “культурні асимілятори” тощо).

Наукову та практичну значущість мають результати дослідно-експериментальної роботи А.Кирпи щодо експериментальної перевірки ефективності розробленої моделі і методики полікультурного виховання старшокласників, що здійснювалася в експериментальній групі Євроклубів ЗНЗ Дніпропетровської, Рівненської та Харківської областей.

Результати дисертаційного дослідження А.Карпи базуються на достатній кількості вихідних даних. Ефективність проведеної експериментальної роботи підтверджено позитивною динамікою зростання рівнів полікультурної вихованості за показниками пізнавального, мотиваційно-цільового, креативно-діяльнісного та комунікативного критеріїв.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження А.Карпи полягає в тому, що вперше розроблено модель полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу ЗНЗ; виокремлено компоненти, визначено критерії та показники полікультурної вихованості старшокласників, обґрутовано педагогічні умови полікультурного виховання старшокласників у діяльності Євроклубу ЗНЗ.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що запропоновані автором методичні рекомендації та програма факультативних занять “Я – євролідер” в умовах діяльності Євроклубу ЗНЗ, результати і висновки дисертаційного дослідження можуть бути використані у виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних установ, у діяльності

дитячих та молодіжних громадських організацій; у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Отже, отримані здобувачкою результати є достовірними, характеризуються науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю. Результати дисертації відображені у 22 одноосібних публікаціях, з яких 11 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, 2 статті у зарубіжних наукових виданнях, 6 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 3 навчально-методичні матеріали.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Кирпи Анни Володимирівни «Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу», дозволимо зазначити деякі дискусійні питання.

1. Характер полікультурного виховання у діяльності Євроклубу автор зважує до підготовки учнів до взаємодії із представниками країн Європейського Союзу, що відображене у прогнозуванні результативності діяльності Євроклубів – «вміння старшокласників порівнювати та співставляти події та їх наслідки в історії власної країни з їх аналогами в європейських країнах, орієнтуватись у питаннях, що стосуються Європейського Союзу, знати історію розвитку Євросоюзу та інтеграційних прағнень України, розумітись в різнобарв'ї культурної спадщини європейських держав тощо» (С.55). Водночас, на нашу думку, філософія діяльності Євроклубів передбачає не лише пізнання суспільних особливостей тих чи інших країн, але й також має зосереджуватися на проблемах міжкультурної взаємодії у своїй рідній країні. Тому, досліджуючи полікультурний потенціал у діяльності Євроклубів, автором не використані потенційні можливості українського соціуму, який є багатокультурним за своїм характером і має сталі традиції мирного співіснування.

2. З'ясовуючи етапи розвитку ідей полікультурності у діяльності Євроклубів, на наш погляд, автор неправомірно виводить генезу Євроклубів від клубів інтернаціональної дружби, ототожнюючи поняття

інтернаціонального та полікультурного виховання (С.52-54). Це виявляє некритичний підхід дисертанта до аналізу джерел, зокрема ідеологічної складової діяльності клубів інтернаціональної дружби як класово орієнтованої виховної форми у пропагандистській системі Радянського Союзу. Водночас науковий аналіз суттєвих відмінностей термінів «інтернаціональний» та «інтеркультурний» чи «міжкультурний», збагатив би наукову проблематику дослідження.

3. Досліджуючи педагогічні умови полікультурного виховання учнів старших класів у діяльності Євроклубу ЗНЗ, автор орієнтується виключно на його членів, тим самим, акцентуючи діяльність Євроклубу на замкнуту систему. На нашу думку, діяльність Євроклубу мала би сповідувати принципи відкритості та взаємодії з іншими суспільними інституціями, зокрема, у нашому випадку, співпраця із полікультурним середовищем на рівні місцевої громади. Підготовка координаторів Євроклубів як важлива складова ефективності їх діяльності також заслуговує на відображення у педагогічних умовах досліджуваного процесу.

4. Ми вже наводили вище визначення автором змісту поняття «полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу». Визначаючи характер практичного поля для реалізації такого процесу, автор зважує сферу застосування ключового поняття дослідження саме до «вміння особистості діяти у нестандартних ситуаціях міжкультурної взаємодії». Вважаємо, що здатності міжкультурної взаємодії будь яка людина має виявлятися не лише у нестандартних ситуаціях, але й передусім у щоденній практиці, і такий підхід має стати звичною нормою суспільної моралі.

5. У ході експерименту автором підготовлено анкету для виявлення рівня зацікавленості старшокласників у діяльності Євроклубу та характеру такої мотивації. Попри цікавий зміст анкети, одне із запитань на с. 73 (намір знайти роботу на території обраних країн тощо) вважаємо не зовсім коректним.

Однак висловлені зауваження й побажання суттєво не знижують цінності

виконаної роботи, її наукового характеру. Представлене дисертаційне дослідження є завершеною самостійною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які є актуальними для розвитку педагогічної науки.

Таким чином, дисертаційна робота Кирпи Анни Володимирівни «Полікультурне виховання старшокласників у діяльності Євроклубу загальноосвітнього навчального закладу» за актуальністю, обсягом і оформленням, повнотою викладу її основних результатів у публікаціях відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор А.В.Кирпа заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук

Кендзьор П.І.

підпис к.пед.н. Кендзьора П.І.

засвідчує *заступник директора з науково-педагогічною роботою, кандидат наук, доцент, Н.М. Галузко* РВ -

КЗ «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»

